

Vagtens opgaver ved store ulykker og katastrofer.

I dette undervisningshæfte er samlet materiale til støtte for undervisningen på kurset ”Vagtens opgaver ved store ulykker og katastrofer”.

Dette kursus er et videreuddannelseskursus for vagtfunktionærer, der har gennemgået den grundlæggende uddannelse og har nogen praktisk erfaring i en vagtvirksomhed.

Kurset retter sig især mod vagtfunktionærer med tjeneste som centervagt, som fast vagt ved større offentlige og private institutioner og firmaer eller på anden måde udfører vagtfunktioner i større bygninger og bygningskomplekser med mange ansatte og publikum. Udenfor kurset falder arrangementer af midlertidig karakter, under tag eller i det fri, så som sportsbegivenheder, koncerter, loppemarkeder m.v.

Kursets formål

Vagttjeneste kan være ensformig og ret begivenhedsløs. Det er i og for sig positivt, da det er udtryk for, at det går godt, uden de store ulykker.

Men den veluddannede vagt skal være opmærksom på, at der pludseligt, helt eller delvist uvarslet, kan indtræffe meget omfattende og voldsomme begivenheder, der indebærer ødelæggelser, store driftsforstyrrelser og måske endog fare for menneskeliv.

Kurset har i denne ramme to formål.

1. At skærpe vagtens bevidsthed og opmærksomhed omkring de store ulykker og katastrofer, som kan ramme det område, han har ansvaret for.
2. At bidrage til en forbedring af vagtens mulighed for at optræde formålstjenligt og sikkerhedsmæssigt forsvarligt i forbindelse med sådanne begivenheder..

Hvad kan der ske?

De seneste år har været præget af tilfælde af voldsomt vejr. Storm og orkaner, voldsom nedbør, både regn og sne, oversvømmelser og i forbindelse hermed trafikforstyrrelser, bygningsskader og strømsvigt. Det er den almindelige forudsigelse, at vejrmæssige forstyrrelser vil præge de kommende år..

Meget hårdt vejr kommer som regel ikke uvarslet, men forudsete og uforudsete skadevirkninger kan indtræffe tilsyneladende pludseligt. Men en tagflade bryder eksempelvis ikke pludseligt sammen i hovedet på de mennesker, der færdes under den. Der har været fra små til stigende tegn på, at der er noget galt, før sammenstyrtningen sker.

En stor brand begynder som en lille brand. De kunne måske have været opdaget i tide.

En række af vore største brande er forårsaget af håndværkerfejl eller forsømmelser, og disse brande ulmer typisk i flere timer, før de bryder rigtigt ud.

Fyrværkeriekspllosioner har vist sig at være voldsomt ødelæggende.

Men der afsløres stadig tankeløs og groft uforsvarlig oplagring og håndtering af fyrværkeri, der på få sekunder kan forvandles fra fest og farver til død og ødelæggelse.

Gas- og iltflasker, tekniske og elektriske anlæg kan eksplodere eller kortslutte. Det skulle ikke kunne ske, siges der, men det sker alligevel, særligt hvis forskrifterne ikke følges.

Til disse ulykker, forårsaget af uheld eller af større eller mindre uagtsomhed kan knyttes menneskeskabte, forsætlige handlinger så som grov, voldelig, væbnet kriminalitet, omfattende hærværk og terrorhandlinger.

Andre eksempler vil meget vel kunne føjes til denne korte eksempel-liste over voldsomme begivenheder, som vagten pludseligt kan stå midt, i den ellers så fredelige og lidt kedelige hverdag. Han kunne muligvis have observeret de begyndende faretegn og have meldt herom så betids, at skaderne kunne have været undgået eller i hvert fald reduceret.

Hvad er der faktisk sket. – En illustrerende liste over hændelser i perioden 2004 – 2006.

(Kilder: Beredskabsstyrelsens National Sårbarhedsrapport og Pets Årsberetning)

11. marts 2004	En serie koordinerede bombesprængninger mod lokaltogtrafik i Madrid. 200 dræbte og ca. 1.400 sårede
2.november 2004	Hollandsk TV-debattør og filminstruktør myrdes på åben gade i Amsterdam af radikal islamist
3.november 2004	Fyrværkeriulykken i Seest ved Kolding. En brandmand dræbt, ca. 1.000 beboere evakueret, 87 huse totalskadet og 178 væsentligt skadet. Forsikrings-skader for ca. 750 millioner kroner
8. januar 2005	Storm og orkan over Danmark. 4 dræbt, mange evakueret og samlede skader for ca. 4 milliarder kroner. – Flere tusinde efterladt ved stoppesteder og stationer. – Personer blev tvunget ud i det farlige vejr, fordi butikker og varehuse lukkede, samtidig med at den offentlige trafik holdt op med at køre
10.januar 2005	Christiansborg Slotsplads og Slotsholmen afspærres på grund af brev med hvidt pulver. Viser sig at være falsk alarm. Afsender af brevet blev afsløret og idømt fængsel i et år
14. februar 2005	Togulykke ved Lyngby. 51 personer til hospitalet
Sommer 2005	Over 1000 mennesker bliver syge af Roskildesyge på grund af inficerede hindbær. Flere dødsfald
7. juli 2005	Fire selvmordsterrorbomber i London dræber 56 og sårer over 700
21.juli 2005	Afsløring af forsøg på yderligere terrorbomber i London
23.juli 2005	Tre terrorbomber i turistområde i Egypten. 88 dræbt og ca. 200 sårede
Efterår 2005	Der rapporteres om fugleinfluenza i flere lande
1. oktober 2005	Tre terrorbomber mod diskoteker i turistområde på Bali. 200 dræbt og 148 sårede
6. oktober 2005	Hovedbanegården i København lukkes i 6 timer på grund af bombetrussel
27.oktober 2005	Syv personer anholdes i Københavns-området, sigtet for terrorvirksomhed
9.november 2005	Tre terrorbomber mod udenlandsk ejede hoteller i Amman, Jordan. 56 dræbt og 100 sårede

- 11.december 2005 En eksplosion i olielager i England forårsagede en af de værste brande i Europa i fredstid. – Der blev konstateret skader i en afstand af tre kilometer fra eksplosionsstedet
- 20.januar 2006 Isslag skaber store trafikale problemer
- 28.februar 2006 Kemikalieudslip sender over 20 personer på skadestuen
- 15.marts 2006 Fugleinfluenza af type H5N1 konstateres for første gang i Danmark
- 25.april 2006 En sammenstyrtet motorvejsbro i Ålborg dræber 1 og sårer 5. Omfattende trafikproblemer i Nordjylland
- 2.oktober 2006 Et glas med rottegift findes ved en vandboring i Greve, henkastet af drenge, der havde fundet glasset i et forladt hus
- 9.oktober 2006 En brand i et skrotlager i Kolding udvikler giftig røg. Dele af byen afspærres, og befolkningen anmodes om at holde sig inden døre med døre og vinduer lukkede
- 1.november 2006 Storm og stormflod i Danmark forårsager omfattende oversvømmelser og strømsvigt

Forventninger til vagten og vagtens rolle.

Der ansættes vagter, fordi der er erfaring for eller en forventning om, at noget kan gå galt, hvis der ikke er vagt.

Eller sagt med andre ord: Vagten gør en positiv forskel. Han forventes at repræsentere en værditilvækst ved at forebygge uheld, uorden, ulykker og kriminalitet, og ved at gøre det rigtige bedst muligt, hvis det går galt.

Man kan sige, at vagten arbejder på to plan.

I det daglige er han eller hun i sin pæne, velholdte uniform, det er vigtigt, og med sin rolige, venlige og imødekommende optræden den, der med rette blanding af fasthed og smidighed bidrager aktivt til ro, orden og tryghed i centret eller institutionen

Vagten repræsenterer sikkerhed, men også service, dvs. er den der har blik for at yde en hjælpende indsats overfor publikum, især når ingen andre gør det.

På det andet plan arbejder vagten ud fra bevidstheden om, at der kan indtræffe voldsomme begivenheder, som for en tid vender op og ned på det hele.

Det betyder, at han under sin tjeneste har en vågen, men udramatisk opmærksomhed overfor eventuelle fare- og risikomomenter på eller omkring det objekt, dvs. center eller institution, som han bevogter og betjener. Han opskræmmer ikke folk ved trusselsbilleder, men observerer og melder på rette sted, når han mener at se fare og risiko.

Det er problemer og opgaver i denne sidstnævnte sammenhæng, de ekstraordinære, voldsomme begivenheder, dette kursus handler om.

Vagtjenestens udførelse – Normaltilstanden.

Vagten skal lære objektet at kende.

Han skal hurtigt og sikkert kunne finde rundt, fra kælder til kvist.

Han skal kende alle adgangsveje og flugt- og evakueringsveje.

Han skal kende brand- og nødhjælpsudstyrets placering.

Han skal kende branddøre og brandsektioneringen på objektet.

Han skal også kende de uofficielle veje ind og ud af objektet, f.eks. over læsseramper og lagerporte.

Han skal kende rum- og butiksfordelingsplaner.

Han skal kende de korrekte og præcise betegnelser for lokaliteter, og objektets orientering i forhold til verdenshjørner og det omliggende gade- og vejnet.

Han skal løbende orientere sig om reparations- og ombygningsarbejder, der eventuelt kan have indflydelse på færden i og omkring objektet og adgangen til og fra objektet.

Han skal kende oplag af farlige stoffer.

Han skal kende stedets alarmanlæg og eventuelle videoovervågning.

Vagten skal lære menneskene i vagtområdet at kende, og lade dem lære sig at kende som en imødekommende person, der gerne lytter, også til bekymringer, og som ved, hvortil de eventuelt skal viderebringes.

Vagten skal lære objektets rytme at kende. Hvor og hvornår er der mange mennesker, og hvor de især færdes og opholder sig. Børn og handicappede skal vise særlig opmærksomhed.

Vagten skal være opmærksom på afvigelser fra normaltilstanden, fordi de kan være risikosignaler. Herom nærmere nedenfor.

Til vagtens standardudrustning skal høre en notesbog og et skriveredskab. I en lang række situationer vil vagten have brug for at tage notater til støtte for sin hukommelse og sine meldinger.

Vagten skal være uforudsigelig, både med hensyn til patruljerute og tidspunkter. Man må ikke kunne stille sit ur efter ham, tværtimod skal han tilstræbe en dynamisk og situationsbestemt arbejdsform, hvor han dukker op på uventede steder på uventede tidspunkter. Han skal helst opdage det, han helst ikke skulle se.

Hvis der er afvigelser fra normaltilstanden, skal han notere sig det og om muligt finde ud af, hvad der foregår.

Han skal udvikle sit blik for, hvad der kan gå galt, og melde herom til sin vagtcentral.

Forebyggelse.

Både i bygningskonstruktionen og i bygningsindretningen er der indlagt en række foranstaltninger, der tjener til forebyggelse, især til værn mod brand og bygningskader, men efter omstændighederne også til forebyggelse af kriminalitet og uheld.

I forebyggelse ligger

- både at hindre, at noget går galt, mennesker kommer til skade, eller værdier går tabt,
- og at reducere skadesvirkningerne, hvis det går galt, f.eks. at hindre at en lille brand udvikler sig til en stor brand.

Forebyggelse af brand.

Vagten skal udvikle sit blik for, hvad der rummer brandfarer, både i åbningstiden og efter lukketid, og han skal have blik for, om der er midlertidige indretninger eller forhold, som vil kunne hæmme eller vanskeliggøre brand- og redningsmandskabets indsats, hvis ulykken indtræffer.

Han skal således påse, at brandveje (for brandbiler og ambulancer m.v.) er frit passable.

Flugtveje skal være frit tilgængelige og friholdt for brandbart materiale eller genstande, man kan falde over, særligt i mørke.

Vagten skal kontrollere, at flugtvejsanvisninger er intakte og ikke er dækkede, f.eks. af midlertidige stilladser.

Han skal være opmærksom på affaldscontainere og deres placering og på henkastning af brændbart materiale så som pap og papir, der kan friste til spontan brandstiftelse – eller tankeløs brandstiftelse ved henkastning af en cigaret.

Har der været reparations- og ombygningsarbejder, hvor der har været brugt ild, f.eks. til svejsning o.a., skal vagten særligt ved fyraftenseftersynet ("lukkerunden") være opmærksom på gløder, selv-antændelige klude, kemikalier og andet, der kan igangsætte eller forstærke en brand.

Forebyggelse af kriminalitet.

En forbrydelse kan selvfølgelig blive begået spontant, men alle større forbrydelser så som væbnede røverier eller terrorhandlinger kræver normalt en del forberedelse, herunder observationer ved og omkring det påtænkte gerningssted.

Røveri.

Vagten skal derfor være opmærksom på, om der er personer, som synes særligt interesserede i banken, posthuset, guldsmeden og lignende mulige røverimål. Det gælder både facaden og ikke mindst ved side- og bagindgang. Er der nogen, der gemmer sig lidt, og vist helst ikke vil ses, og som synes at komme flere gange på stedet. Også den interesserede tilskuer til pengetransport bør bemærkes, i form af et par notater i vagtens lommebog eller efter omstændighederne overfor politiet.

Vagten har naturligvis ret til, høfligt og venligt, at spørge folk, hvad de laver på stedet, men det er kun politiet, der kan afkræve folk identitetsoplysninger.

Bortset fra enkelte drab på enkeltpersoner er alle hidtil oplevede terrorhandlinger begået ved hjælp af sprængstof. Terrorhandlingerne har været rettet mod steder, hvor der opholdt sig mange mennesker, og hvor der kunne forventes store tab blandt tilfældige mennesker. Ideen hermed er at opnå den størst mulige propagandistiske symboleffekt, og den størst mulige psykologiske virkning. Det er derfor, at der i lufthavne og på banegårde sker vedholdende opfordringer til publikum om ikke at henstille bagage ubevogtet, og i det hele taget være opmærksom på bagage uden tilsyneladende ejermand.

Også i indkøbscentre og andre steder, hvor der færdes mange mennesker, bør man være opmærksom på efterladte tasker, pakker og anden bagage.

Fund af efterladte genstande.

Tasker, poser, pakker eller andet lignende der findes efterladt, er i langt de fleste tilfælde ting, der er glemt, altså det der typisk kaldes hittegods.

Det er vagten, der finder eller bliver tilkaldt til genstanden, der i første omgang må vurdere, om der er tale om noget mistænkeligt.

Genstanden kan være mistænkelig på grund af sit udseende, lugt, størrelse, tekst eller andet der giver grund til at undre sig over, hvad der egentligt er tale om. Mistanke kan også opstå, fordi genstanden ikke rigtigt passer ind der hvor den er fundet, eller fordi det kan forekomme mærkeligt, at den overhovedet er på stedet.

Det vil også være et mistankegrundlag, hvis genstanden synes forsøgt gemt af vejen. Den person, der er set henstille genstanden, kan også forekomme mistænkelig, nervøs, vagtsom, hurtig væk fra stedet.

Det er ikke nogen nem afgørelse at beslutte, hvad man som vagt skal gøre, hvis man finder eller tilkaldes til en mistænkelig, efterladt genstand.

I første omgang er det væsentligt at bevare roen og mobilisere sin sunde fornuft. Vagten skal afstå fra vittigheder, friskfyragtig optræden eller en hektisk stil. Han skal give indtryk af saglighed og lyttende opmærksomhed til de bekymringer, han bliver præsenteret for. Han skal i det hele taget gøre, hvad han kan for at opnå og bevare autoritet, som han får brug for, hvis han skal have folk til at rette sig efter sine anvisninger.

Indledningsvis skal han udspørge de tilstedeværende personer, om genstanden tilhører dem eller nogen de kender, hvor længe genstanden har stået på stedet, og om nogen har set, hvem der har efterladt genstanden. Han skal også spørge ind til, hvorfor tilkalderen har fundet genstanden mistænkelig.

Han skal grundigt besigtige genstanden, men undlade at flytte, løfte eller røre genstanden, indtil han er sikker på, at der her er tale om hittegods og ikke en muligt farlig genstand.

Vagten skal huske, at han i forhørsfasen, hvor der kan være behov for underretning til vagtcentral eller indhentelse af forholdsordre, under brug af radio og mobiltelefon, som sikkerhedsafstand skal fjerne sig mindst 15 meter fra genstanden.

Hvis vagten ud fra vurdering af genstanden og omstændighederne finder fundet mistænkeligt, skal han straks underrette sin vagtcentral, og herefter roligt og myndigt flytte sig selv og de tilstedeværende personer ca. 100 meter væk fra findestedet. Det er faktisk ret langt væk, men det er nødvendigt, særligt hvis der er meget glas i bygningen eller området. De fleste og værste skader fra eksplosionsulykker hidrører faktisk fra glasskader.

Indtil politiet kommer frem, skal vagten søge at etablere en form for afspærring, f.eks. ved hjælp af reb, minestrimmel eller lignende.

I muligt omfang skal vagten i ventetiden sikre sig navn, adresse og telefonnummer på folk, der har set eller kan have set noget.

Meldingen til vagtcentralen eller direkte til politiet kan med fordel bygges op over

- hvad er fundet
- hvor er genstanden
- hvornår er den fundet
- hvorfor forekommer den mistænkelig
- hvem har fundet genstanden og/eller har udtrykt mistanke

Husk også at fortælle om egen identitet, og hvor vagten opholder sig ved politiets ankomst.

Observere og melde.

Kernen i al vagtjeneste er at observere og melde.

Vagten kan observere åbenlyst, så mistænkelige personer ikke er i tvivl om, at der holdes øje med dem. Heri kan ligge en god forebyggelse.

Vagten kan også observere mere diskret eller skjult, f.eks. fra et butikslokale, en niche, bag rumdelere eller ved at bruge en rude som spejl.

Under alle omstændigheder er vagtens observationer kun af værdi, hvis de er præcise vedrørende tid, sted og hændelser og i beskrivelsen af de muligt mistænkelige eller på anden vis interessante personer. Signalementsblanketten, der er optaget som bilag i dette hæfte, kan være en god vejledning.

Man skal være varsom med at stole på sin hukommelse. Det gælder om at gøre notater snarest muligt, og notaterne kan meget hensigtsmæssigt være opbygget efter den klassiske meldingsskabelon: Hvor – Hvornår – Hvem – Hvad – Hvordan.

Egen sikkerhed.

I alle forhold skal vagten tænke på sin egen sikkerhed.

Det skal han gøre for sin egen skyld, men også af hensyn til varetagelsen af sine opgaver.

Hvis han kommer til skade eller på anden måde sættes ud af spillet, er han afskåret fra at yde den hjælp og beskyttelse af objektet og de derværende mennesker, som er hele meningen med hans virke.

Han skal derfor være vågen overfor farer og risici for at kunne erkende dem i tide, og han skal så nøgternt som muligt vurdere art og omfang af farer og risici, hvis de opstår.

Han skal således vurdere, om han på egen hånd uden særlig risiko kan give sig i kast med løsningen af et problem eller en indskriden, eller om han hellere skal tilkalde assistance eller indhente forholdsordre.

Det er under alle omstændigheder hyppigst en god ide at forhåndsorientere vagtcentralen, inden han giver sig i lag med en opgave, der skønnes at kunne rumme en risiko. Så reagerer vagtcentralen og-

så hurtigere og på et bedre grundlag, når og hvis vagten slår alarm eller hurtigt har brug for assistance eller tilkald af politi og redningstjenester.

I overvejelserne om egen sikkerhed ligger også overvejelser om, hvordan og ad hvilken vej vagten bedst nærmer sig genstanden eller personer, der skønnes at kunne være farlige, og hvordan han hurtigst og sikrest kommer væk fra stedet, hvis en faresituation udvikler sig. Han må aldrig styrte sig ud i situationen, men skal først danne sig et overblik.

Vagten må ikke indlade sig i slagsmål eller håndgemæng. Han må højst som en nødværgeforanstaltning rive eller slå sig løs, hvis han bliver angrebet, for herefter at flygte, så han snarest muligt kan få afgivet melding til vagtcentralen.

Når skaden sker

Når den alvorlige og omfattende hændelse eller ulykke indtræffer, skal man indledningsvis være opmærksom på to forhold:

- Det kan være svært at erkende, hvad der faktisk er sket, og hvor alvorligt og omfattende det egentligt er.
Er den kraftige eksplosion en gasflaske, der er sprunget i luften ved en fejltagelse, eller er det en terrorbombe?
- Sceneriet er præget af kaos, forvirring, hyppigt handlingslammelse, forlydender og rygter.

Vagtens højst prioriterede opgave er hurtigst muligt at få en melding igennem til vagtcentralen, så der kan tilkaldes hjælp fra politi, brand- og redningstjenester m.v.

Den første melding skal følges op af supplerende meldinger, efterhånden som vagten gør sine iagttagelser.

Hans absolutte hovedopgave er at observere og melde.

Han må ikke som en "enmandshær" kaste sig ind i rednings- og førstehjælpsopgaver, fordi han herved mister overblik og forsømmer sin meldefunktion.

I sine meldinger skal han altid oplyse, hvor han opholder sig, og hvor han eventuelt går hen.

Vagtens næste, større opgave er at være vejviser for politi og redningstjenester. Det er blandt andet derfor, at det er så vigtigt, at han kender objektet ud og ind.

Han skal aftale, hvor han møder disse for at være vejviser, og han skal i sine meldinger så vidt muligt oplyse om de bedst mulige adgangsveje, hvis de normale adgangsveje er eller kan frygtes at være spærrede eller vanskeligt passable.

Hvis der er eller kommer flere vagter til stede, må de dele opgaverne imellem sig. Hovedopgaven: at melde, varetages efter indbyrdes aftale af en vagt, gerne den mest erfarne og stedkendte. Hvis den først tilstedeværende eller tilkommende vagt er kvæstet eller chokeret, hvad meget vel kan være tilfældet, skal meldetjenesten overtages af den mest nøgterne.

Den eller de øvrige vagter skal særligt samle sig om

- at få folk væk fra stedet i de af vagten anviste flugtveje eller flugtretninger, hurtigt men roligt ("gå - ikke løbe")

- at afspærre området, når det er tomt for mennesker og afvente politi og redningstjenester, for også herved at beskytte gerningsstedet, indtil de for opklaringen så vigtige tekniske undersøgelser kan iværksættes.
Man skal være opmærksom på, at begrebet gerningssted kan være meget omfattende, dvs. det eller de steder, hvor der er eller kan påregnes at være spor efter forbrydelsen eller ulykken. Ved eksplosioner eller skudafgivelse kan spor findes meget langt fra selve gerningsstedet.
- at støtte og vejlede de angste, chokerede, desorienterede og muligvis kvæstede mennesker på stedet, men kun gå ind i egentlig førstehjælp, hvis og når de ovennævnte opgaver er løst. De der bløder mest, er ikke nødvendigvis dem, der har mest brug for hurtig hjælp. Hvis vagten kaster sig over førstehjælp til et enkelt blandt mange ofre, lader han sig let distrahere fra andre og for helheden vigtigere opgaver.
Det gælder først og fremmest om at få hjælp fra politi og redningstjenester frem så hurtigt og sikkert som muligt.

Psykiske reaktionsmønstre.

Det er dybt chokerende at være indblandet i eller at overvære en voldsom ulykke eller grov, personfarlig kriminalitet som f.eks. følgen af en terrorbombe.

Der er i en normal, dansk sammenhæng ingen eller eventuelt meget, meget få, der har personlige erfaringer.

Det sker typisk kun en gang i livet. Man kan støtte sig på en vis uddannelse, men har ingen erfaringer eller indøvede rutiner, som det typisk vil være tilfældet ved mere dagligdags hændelser.

Synet og lyden af døde og svært kvæstede, lemlæstede mennesker og de omfattende ødelæggelser er en traumatiserende oplevelse, som kan fremkalde stærke reaktioner, så som svimmelhed, stærk kvalme, opkastning og rysten over hele kroppen eller en stivnende handlingslammelse. Flugt eller apatisk stirren på det helt uvirkelige sceneri er mulige reaktionsmønstre.

Disse og andre reaktioner kan indtræffe akut eller udvikle sig med varierende hastighed under forløbet.

Det er væsentligt at fastslå, at ingen er forpligtet udover sine fysiske og psykiske kræfter og evner. Det er meget forskelligt, hvad folk kan klare.

Der er intet skamfuldt i at få stærke reaktioner ved voldsomme, blodige hændelser.

Som en professionel aktør på stedet må vagten efter bedste evne søge at få styr på sig selv, "ikke tabe hovedet". Det kan være en god støtte for hans arbejde med sig selv, at tænke på, at mange mennesker behøver ham og stoler på, at han vil gøre sit bedste, indenfor de muligheder han har.

Kaos er både faktisk og psykisk normaltilstanden. Ingen kan tage de blodige begivenheder helt roligt.

Men det gælder om så hurtigt som muligt at få styr på kaos og lade denne tilstand afløse af en effektiv redningsaktion.

Jo mere roligt, venligt og myndigt vagten formår at optræde i de indledende faser, hvor han typisk står ret alene med opgaven, indtil hjælpen når frem, jo bedre bekæmpes et ødelæggende kaos.

Han skal bestræbe sig på at optræde med autoritet som en, der ved hvad han gør, selvom han måske er stærkt i tvivl. Han skal ikke kommandere med folk, men vejlede dem. Han skal råbe til folk, for at de skal kunne høre ham, han skal ikke råbe af folk.

Når der er kaos og forvirring, vil folk gennemgående gerne have, at der er nogen, der fortæller dem eller viser dem, hvad de skal gøre. Denne nogen, vagten, skal gøre sig så synlig som mulig, eventuelt ved at stå op på en forhøjning, så folk bedre kan se og høre ham. Uniformen giver ham en autoritet, og uniformshovedbeklædningen gør ham lettere at få øje på.

Denne autoritet skal han udnytte, når han med høj, tydelig stemme i et venligt og så vidt muligt opmuntrende tonefald giver folkemængden sine anvisninger. Undgå alle bandeord og kraftudtryk.

Mennesker, der er rådvilde og bange, følger typisk med dem, der går foran, den såkaldte lemmingeeffekt, men individualismen i det moderne samfund har givet anledning til observationer af en del tilfælde, hvor der altid er nogen, der ved bedre, ikke følger anvisninger og går den anden vej. Det minder om ham, der bryder ud af motorvejskøen og søger fremad i nødsporet. Man skal ikke komme i diskussion eller skænderi med disse mennesker, men samle sig om at få flest mulige til at følge vagtens anvisninger.

Man vil opleve mennesker, der optræder forbløffende modigt og ansvarsbevidst midt i ragnarok, og dem skal man søge at gøre til sine samarbejdspartnere.

Man vil også møde mange, der er så chokerede, vildt opskræmte og rystede, at deres reaktionsmønster er helt irrationelt og bidragende til det almindelige kaos. Særligt mennesker, der har mistet eller er kommet væk fra deres børn, kan være helt ustyrlige.

Det understreger behovet for, at vagten eller vagterne, især mens de venter på hjælpen skal komme frem, ikke lader sig optage af eller gå i diskussion, endsige skænderi med enkeltpersoner, men samle sig om at få flest mulige i sikkerhed.

Når man overværer alvorlig kriminalitet.

Hvis vagten bliver vidne til alvorlig, voldelig kriminalitet som et bankrøveri, overfald på en pengetransport, røveri hos guldsmeden, grov vold eller drab eller drabsforsøg, er det helt afgørende, at han først og fremmest bringer sig selv i sikkerhed, så han kan komme til at slå alarm og over den åbne forbindelse løbende melde om, hvad han iagttager. Er der skydevåben i billedet, skal han efter omstændighederne søge at få folk væk fra stedet. Selv folk med småbørn kan være hovedrystende nysgerrige. Nogen tror måske ligefrem, at der er tale om en filmoptagelse.

Man må håbe, at vagtcentralen slår båndoptageren til, når vagtens meldinger i sådanne situationer indgår.

Fra en sikker position skal vagten iagttage mest muligt og suge indtryk til sig til brug for sin efterfølgende udfyldelse af signalementsblanketten – se bilag bagest. Se i øvrigt afsnittet om signalement.

I det omfang det er muligt og sikkerhedsmæssigt forsvarligt, skal vagten prøve at følge røvernes eller drabsmandens flugtvej og sikre, dvs. afmærke (ikke røre) våben eller andre genstande, som gerningsmanden har henkastet eller tabt under flugten.

I muligt omfang skal vagten søge at sikre identitet på vidner, indtil politiet kommer frem og overtager dette arbejde.

Vagten kan hjælpe meget i den umiddelbare efterforskning ved at påvise eventuelle videokameraer i området.

Så snart gerningsmændene har forladt gerningsstedet, skal dette efter bedste evne sikres, eventuelt gennem afspærring. Det er meget vigtigt, at gerningsstedet ikke betrædes eller berøres, før politiets tekniske undersøgelser.

Hvis vagten har et kamera på sig, skal han tage flest mulige billeder under og efter forbrydelsen, også af tilskuerne.

Når det er overstået.

Når politi og redningstjenester når frem, overtager de respektive indsatsledere ledelsen og ansvaret. Vagtens videre opgaver vil i høj grad blive bestemt af disse, især for så vidt angår gerningsstedet og området om dette.

Politiet vil typisk iværksætte en indre og en ydre afspærring af større eller mindre intensitet og eventuelt oprette et KST (kommandostade) på eller ved lokaliteten.

Der vil efter omstændighederne blive indrettet ventepladser for dræbte og sårede samt fastlagt ambulanceveje i tilknytning til disse steder.

Fra omliggende hospitaler vil der meget vel ankomme akutteams af læger og sygeplejersker til visitation og indledende behandling af de sårede.

Politiet vil også træffe en række foranstaltninger til modtagelse og information af de mange pårørende, som efter omstændighederne kan forventes at tage til stedet for at lede efter pårørende.

Politiet vil også træffe foranstaltninger til kontakt med det store presseopbud, fra ind- og udland, som hurtigt vil begynde at indfinde sig, og som måske bliver på stedet i lang tid.

Vagtens opgaver i denne fase vil naturligvis i vid udstrækning blive bestemt af myndighederne, men også af centerledelsen, som jo er vagtens umiddelbare opdragsgiver. Den del af lokaliteten, som ikke er umiddelbart ramt af de voldsomme begivenheder, kan fordre særlig interesse fra centerets og vagten side, f.eks. til imødegåelse af indbrud og tyveri.

De dele af lokaliteten, der ikke er under politiets og redningsmyndighedernes kontrol, bør ordentligvis gennemgås for at sikre, at der ikke er nogen, der ligger kvæstet eller chokeret, eller der er skræmte børn, som har gemt sig.

Vagten vil typisk have en væsentlig rolle som lokalkendt vejviser for politi og redningstjenester.

Vagten skal holde sin vagtcentral nøje underrettet om alle aftaler og dispositioner, han træffer med disse. Han skal huske, at han på et tidspunkt skal afløses, og så skal situationen være velbeskrevet for hans afløser.

Efterforskning og undersøgelser.

Politiet vil hurtigst muligt iværksætte en efterforskning for at afdække, hvad der faktisk er sket – om det er en forbrydelse eller et uheld, og om der er nogen, der skal drages til ansvar.

En central del af denne efterforskning er de såkaldte tekniske undersøgelser, som er meget detaljerede, og hvori andre specialmyndigheder kan blive inddraget.

En anden del af efterforskningen er vidneafhøringer. Vagten vil typisk være et vigtigt vidne, og vil blive indgående afhørt om, hvad han har set og hørt, hvor han har opholdt sig, og hvad han har foretaget sig etc.

Det er en stor fordel, hvis vagten snarest muligt efter hændelsen nedskriver sine iagttagelser, både egne og hvad han har hørt, med præcis angivelse af tid og sted og personer. Som før nævnt må han ikke forlade sig på sin hukommelse, men nedskrive så snart som muligt. Vigtigst er hans egne iagttagelser, hvor mangelfulde de end måtte forekomme. Han må ikke prøve at "hjælpe politiet" ved at udfylde sine egne iagttagelser med andres oplysninger eller forestillinger om, hvordan det måtte være sket.

Hvis vagten har optrådt "dumt" eller uhensigtsmæssigt, hvad der kan ske for alle, skal han være varsom med at skjule det, men fortælle så præcist som muligt om hændelsen og egen optræden. Politiet ved om nogen, at forbrydelser og ulykker er chokerende og skræmmende, og at folk i deres efterrationaliseringer gerne ville have optrådt bedre og mere kompetent.

Signalement og iagttagelser.

Bag i dette hæfte er som bilag aftrykt signalementsblanketter, udarbejdet af Det kriminalpræventive Råd. De er en glimrende støtte for udarbejdelse af notater om signalement og hændelser m.v.

Gerningsmændenes højde kan eventuelt aflæses ved at sammenholde med genstande i deres nærhed, f.eks. "op til underkanten af anden hylde". Hvis der er flere sammen, er det vigtigt eventuelt at kunne udpege en eventuel leder eller toneangivende, og det er vigtigt at mærke sig, hvor i lokaliteten hver enkelt har opholdt sig.

Gerningsmænd kan have en dækningsmand udenfor gerningsstedet, og de vil typisk have et flugtkøretøj, der holder klar ved en nærliggende udgang.

Man skal interessere sig for gerningsmændenes fodtøj og i muligt omfang mærke sig deres sprog og generelle optræden. Det er også vigtigt at mærke sig, hvordan de ser ud bagfra, og hvordan de bevæger sig. Man kan hurtigt ændre på sin påklædning, langsommere på sit fodtøj, mens man vanskeligt kan ændre på sin kropsholdning, bevægemåde og sprog.

Maskeringer og beklædningsgenstande, som gerningsmændene har tabt eller henkastet, er meget vigtige spor, der skal sikres og beskyttes, men aldrig berøres, før politiets teknikere samler dem op. Blodspor fra gerningsmændene, selv de mest mikroskopiske, er af stor betydning, og det samme gælder selvfølgelig blod fra ofret, der er sprøjtet på åstedet eller gerningsmanden, måske uden at han har bemærket det.

Pressen.

Voldsomme begivenheder vil naturligvis påkalde sig stor presseinteresse. Det er et naturligt og rigtigt fænomen i et moderne, åbent samfund, hvor vi alle gennem pressen venter at blive underrettet hurtigt og dækkende om døgnets begivenheder.

Pressens arbejdsstil kan være voldsom og svær at håndtere for den uerfarne. Konkurrence mellem medierne og såkaldte deadlines øger presset. Hvis pressen, med eller uden grund fornemmer, at der er noget, der søges holdt skjult for dem, eller der synes at være fejl og forsømmelser, kan nyhedsjagten være meget pågående.

Vagtfolk skal være opmærksomme på, at de kan få tilbudt penge for oplysninger, eller for at lukke pressen ind, hvor der ikke er almindelig adgang. Ved en stor togulykke i Norge blev en vagtmand bestukket til at lukke en fotograf ind i teltet ved ulykkesstedet, hvor ligene var oplagt, før de kunne transporteres bort fra den uvejsomme egn. Vagtmanden blev opdaget, straffet og afskediget.

Hvorvidt og hvordan den enkelte vagtmand skal stille sig til rådighed for medierne, bestemmer han naturligvis i vid udstrækning selv, medmindre der er firma- eller andre retningslinier om, hvem der udtaler sig, som han i sit ansættelsesforhold er forpligtet til at overholde.

Generelt kan man sige, at man skal være meget varsom med at udtale sig, når man er kvæstet, chokeret eller måske meget vred. Det er langt fra sikkert, at man bryder sig om at se eller høre det igen, når man er faldet lidt til ro.

Det er klogt at søge forholdsordre i sit firma, eller efter omstændighederne i sin fagforening, hvis man har grund til at tro, at ens udsagn måske skal bruges i en større sammenhæng vedrørende skyld og ansvar.

Man skal være varsom med at søge at hindre pressefotograferne i deres arbejde. Er der dræbte eller kvæstede, der skal beskyttes, skal dette iværksættes gennem afspærring og afskærmning, normalt efter politiets anvisninger.

Vagten skal være opmærksom på, at der ved gerningsstedet hurtigt vil dukke mange op, som ikke er pressefotografer, men som med forskellige fotomidler vil tage billeder, også af hans adfærd, for så efterfølgende at sælge disse billeder til medierne.

Er man med i voldsomme begivenheder på mere eller mindre offentligt sted, skal man regne med at blive iagttaget og fotograferet. Det er en ekstra grund til at tænke sig om, før man taler eller handler.

Tiden derefter.

Deltagelse i eller overværelse af voldsomme og blodige begivenheder efterlader sig en række psykiske spor og mulige senfølger. Ingen går ram forbi, om end i varierende form og omfang.

Man gør derfor klogt i at modtage tilbud om psykisk debriefing og eventuel hjælpebehandling. Ikke for at man skal slette de grusomme begivenheder fra sit sind, for det kan man ikke, men for at man skal blive bedre rustet til at leve videre med sine oplevelser, og for at de ikke skal give sig uhensigtsmæssige udslag ved kommende begivenheder.

Voldsomme begivenheder som f.eks. en stor ulykke eller en terrorhandling kan meget vel udløse en voldsom offentlig og politisk debat, og måske en egentlig offentlig undersøgelse, eventuelt ved en særlig undersøgelseskommission, hvor man som vagtmand kan blive indkaldt som vidne, måske måneder og år efter begivenheden.

Det kan være svært at overskue, hvad det betyder for den enkelte, hvorfor det er tilrådeligt, at man søger råd og bistand hos sit firma og i sin fagforening.

Vagten kan også fysisk og psykisk være kommet til skade, så et erstatningskrav fra hans side kan komme på tale. Han skal også være opmærksom på, om der kan indtræde senfølger. Også i dette spørgsmål bør han støtte sig til sin fagforening.

